

Konponbide orokorra pertsonak kontuan hartzea da, langile diren pertsonengandik hasita. Hortik etorri behar du lana giza zentzunez antolatzeak eta langileek lanpostu egokiak izatea. □

IKUSKIZUNAK

BEGOÑA DEL TESO

KATTAGORRIA CANNESEN

Urtean behin, Kostalde Urdineko palmondoak zeluloidez eta zeluloidean loratzen dira. Urtean behin, itsasoa eme-eme ki ukitzen duten Alpes mendien hurbilean urrezkoak izaten dira palmorriak. Aurten kattagorri polit, bihurri, saltseroa ikusi da estreinako aldiz Cannesen, pantailaz pantaila jostari.

Julio Medemen «La ardilla roja» txaloz eta kidetasun alaiaz jaso zuten «La Quinzaine es réalisateurs» sail desberdin eta tentagarrira ailegatu ziren denek. *Liberation* eta *Le Monde* egunkariak aldeko kritikak plazaratu zituzten. Beste zinemaldietako ordezkariak berarien zinema-bileretan filmea aurkezteko gonbitea luzatu zioten eta, eta, eta... Frantziako zazpi gazte zinemazale amorratuz osaturiko epaimahaiak frantziarra ez zen filmerik hoberena izendatu zuten. Konpainia ederrean dago, ez pentsa, donostiarra, Spike Leek berak eta «Bailar con un extraño» edo «Totó l'héros» lan mamitsuek irabazi baitute inoiz ikur hori.

Meretzia Cannesen izandako arrakasta gozoa. Madrileko kritikariak ofizioz sendagilea den zuzendari kuraios honen bigarren lana zapuztu zuten arras.

Jota, zisko eginda, penaturik geratu zen «Behiak»en egilea. Apurka-apurka, Barcelonan, Euskal Herrian bestelako aburuak kaleratu ziren. Ikusleak, arian-arian aretoetara hurbilduz joan ziren eta elkarri eginiko gomendioen bitartez eta haiei esker, aise, seguru, irabazle-modura ibili da kattagorria takila-kontuetan. Nolakoa da ba Cannesek maite izan zuen zeluloide puska hori?

Hamaika isileko gorderik duen filme erakargarria da Julio Medemek burutu duena. Agerian jartzea edota ezkutuan uztea ikusleak hartu beharreko erabakia da.

Gezurra nagusi, jokua errege, amodioa jaun, emakumea jabe. Erotismoa hor, misterioa han. Kamara arriskutsua. Gidoia, e roa. Irudiak, perfektotasun antzu batetik ihesean. Ez da biritu baina bada apustu leial eta zangarra.

Musikaz blai, beldurra uxatua, «La ardilla roja» erreferentzi puntu izango da gure zinemarentzat. □

PELIKULETAKO IKERLARIA CANNESEN

Betiko, ohizko lelo aspergarria, «Hau ez da jada zinemaldia bestelako mamua baizik» idatzi izan zuen, eskua amorruek dardaraz, Diego Galanek. Eta hurrengo egunean, *El Diario Vasco* ere, Donostiako zinema-festan aholkulari dabilen hori honelaxe mintzo zen: «negozio eta marketingen esklabu bihurtu da». Cannes zen hizbide, hitzetorri.

Xenda beretik, aldez aurretik gaia jarrita eta onarturik, ibili dira han eta hemengo berriemaileak. Lasai asko Kosta Urdineko bilerak ezer berririk eskaini ez duela, dolarraren esanetara dagoela eta foruma baino azoka dela baieztatu dute.

Zilegi da oso. Norberak du bere baitako Cannes buruan eta bihotzean. Egia zeluloide-tratalari askoren bilkura dela. Egia biribila Sail nagusian irabazleak —Jane Campionen «The piano» eta Chen Kaigeren «Adieu, ma concubine», hots— hasiera-hasieratik jakinda eta asmaturik zeudela. Biak ziren, izan ere, filme ederrak baina ez preziso errebolitariak edota mundu berriak urratuko dituzten horietakoak.

Epaimahaia ere, zuhur eta barea. Ia filme guztiei behar-saria eskaini zien. Orain arte idatzitakoa idatzita ere, zinemazale benetakoak derrigorrezkoa du Cannesera hurbiltzea. Baina ez desde luego tapeta, alfonbra gorria zapaldu eta lasai, gozo, dotore eta esmokinez filmeak ikusteko asmoz ala helburuz.

Horrela ezer gutxi lortuko du. Baionan estreinatu baino hiru egun lehenago ala Donostian baino astebete aurretik izenburu pare bat dastatzea. Besterik ez. Horrek badu, nola ez ba, harrokeri punttu bat. Bada entzute ona, estima handia bereganatzeko erabil daitekeen «pin» antzeko zerbait ere. Baina ez

da nahikoa. Ez behintzat orain zinema 100 urte betetzear dagoelarik...

Ez. Ezinbestekoa, zinemajale petoa denarentzat zingira ezezagunetan murgiltzea. Inork ikusi ez dituen leizetara salto egin beharra dago.

Horrela eginda, berak antzeman, berak igarri, berak kausituko duena nolana hiko ikusle lasai eta patxarosoak ez du sikiera sumatuko.

Zer zen ageriko ala gordeko Canneseko mamuaren erraetan? Ba...

Jatorria mexikarra duten hainbat eta hainbat zinemagile estatubatuarren konpromezu eta irudi finak.

Oraindik ere hamaika arraza biltzen dituen Europako zinemak bizirik dirau hiriburu handietako auzoetan harantz hurbildutako egile beltz eta txinatarrek lanean dihardute eta. Adibide gisa, Urrezko Kamara eskuratu zuen «L'odeur de la papaye verte».

Autore afro-amerikarrak jo eta fuego dabilta Estatu Batuetan. Los Angeleseko sugarretan irudiak kiskaldu izan dituzten Hughes anaiekin konparatzen badugu, Spike Lee burgoi txikia besterik ez da eta bere «Malcolm X», koloretako ipuina. Erre-suma Batuko zinemak berriro begiratzen du atzera eta aurrera amorrus eta begi krudelez. Bi adibide nahi? Ken Loachen «Raining Stones» garratz hura eta Mike Leighen desesperoz egindako «Naked».

Ekialdeko dragoia, sugetzarra esnatzen ari da. Bere orroak munduko lau izkinetan dauden zinemaldiak estaliko ditu aurki.

Krisialdiak pantailan ere badu eragina, islada. 45 milioiko pelikularik —milioi dolar, alegia— kostata erosten zen merkatuan eta 20 milioi baino gehixeago balio zutenak eskuraezinak ziren banatzaile askorentzat.

ekoiztetxe handi, erraldoien arteko gerra amaiera gabekoa da. Aurten, Mediterraneoko itsasertzean Universal eta Columbiaren borroka-oihuak entzuten ziren.

Arnold Schwarzeneggeren «El último super héroe» eta Steven Spielbergen «Parque Jurásico» lehia ankerrean zebiltzan ikusleak erakartzeko norgehiagoka bizian. Guzti horretaz jabetu zitekeen bazterrak nahastera joandako zeluloide-ikerlaria. Zinema mokadu fin ala pipertsuak ordain eta sari nagusi gisa,

Joel Schumacherren «Un día de furia» edota amets amerikarraren porrot eta leherketaren testigantza abila.

Ez dirudi, alazankoa, emaitza petrala baina, jakina, den-dena dastatzeko, kaleak eta aretoak, hotelak eta terrazak korritu behar eta ez ilunpean, 12 egunez gaizki esaka eta umore txarrez bizi.□

TXOTXONGILOAK TRUFARI BERGARAN

Bigarren aldiz, Taun Taun taldeak antolatua, Bergaran izan zen Helduentzako Txotxongilo Mostra. Nazioartekoa. Bai horixe. Kaminoetan barrena, Argentina, Peru eta Bosniako titiriteroak etorri ziren. Baita Andaluziakoak ere. Valentziakoak ere bai. Eta Segoviako ipuin-kontalari trebeak. Euskal Herrikoak ere ezin falta...

Bergara goitik behera, kalean gora, kalean behera; plazatik eskuinera eta ezkerreara, Gaztetzeko txoko guztiak, tabernetak, mostradoreak eta areto txiki baten taulak, «okupak» babiliren harrapatu zituzten. Eta herria kontent. Eta herritarrak konplize, laguntzaile eta begira.

Bertakoek bigilatzen zituzten komeriante hauen lau gurpileko giltzarik gabeko «gurdi» kaskarrak. Bergarako jendeak kuzinatzen zuen beraiantzat. Eta bete izan zituen ikuskizun guztiak.

Abangoardia eta antzinako teknikak. Hariak eta goma-espumazko panpinak. Burdin-hariak eta Japongo maisuei maitasunez lapurtutako hainbat isileko. Giza gorputzean gordeko diren zenbait «muñeko» agerian jarri zituzten, ekitaldi sorgindu batean, Hugo eta Inesek. Valentziatik heldua zen Eduk titiriteroizateari egin zion kanta ederra, teknikaz eta amodioz gainditu ezina.

Espektakulo «pornoa» izan zen UNEDen aretoan. Markeliñek, ordea, su eman zion Real Seminarioko plazari «Armagedon» deabruari dei egin zionean.

Txotxongiloak bazterrak nahastu zituen Bergaran. Arte-motabat dela bagenekien. Hainbatek bizitzeko ezinbestekoa duela erakutsi ziguten Gabriel Castillak, Segoviako «La Libélula»k, «La gotera de la azotea»k eta beste hainbat ero zoragarrik.

Bergara zeharo kutsaturik geratu zen. Hirugarren Mostra nola, noiz, norekin zain, grinaz, galdezka esnatu zen astelehen buruzuri batez.□

AZTI ETA SORGINAK TOLOSAN

Bergarak panpinez eman zion ongi etorria maiatzari. Tolosa hiri prestuak magiaz egin zion diosala.

Azken asteburuan, laugarren magialdian, Europa osoko azziek sorgindu zuten kulturari gero eta lotuago dagoen herri hau. Alemaniatik ziren etorriak batzuk. Ero britaniar batek begiak estalita, kotxe bat gidatu zuen abilezi galbidetsu osoz. Iparra aretotik atera zen eta hamaika bira egin ondoren, sanu eta salbu Triangulora bueltatu.

Hurbileko magia ekitaldiak. Mimo eta sorginkeri bihurriak. Sokak, txanponak, musuzapiak... dena zen gure begi aurrean, denak alde egiten zigun begi-bistatik. Ikusi, zer ikusi? Baietz ikusi nahiz eta... ezer ez ikusi...

Lurretik altxatzen ziren magoak eta airean ibili eroso asko. Buruan zenituen zenbaki eta isilpeko guztiak plazaratzen zituzten erruki gabe... Eta gero... Afaltzera joan ginen. Benetakoak jangauzak? Batek daki: arrain-pastela Houdini erara, «Tamariz» izeneko piper beteak, «croquetas» magikoak...

Aztiak inguruan zeuden. Mahaiz mahai paseoan, sesioan: «Seguru afaldu duzula? Zergaitik ba postrea oraindino platerean?» Non ikusi duzu ordea, platera? Arranopola! Tolosa osoa asmakizun handia ez ote zen/den susmoan dabilta bertakoak. Espejismo baten barruan bizi ote dira?□

TEATREROAK... BASAURIN FIJO

Basaurik badu antzoki zahar berritua. Hamar urtez egon da itxita. 380 milioi pezeta kosta izan da martxan jartzea. «Sozial antzokia» du izena eta «kultur ekintzen sortzaile eta igorle» izatea, ametsa.

Hilaren 29an, euskal aktoreen batasunak ikuskari baikor eta maltzurraz ekin zion bide eta bizitza berriari.

832 lagunentzako lekua du Sozial maitiak. Bizi bedi sasoiko eta borrokari.□

...POLITIKARIAK TELEAN

Duela 30 urte, Kennedyk Nixon gainditu zuen telebista mimatu zuelako eta telebistak, bueltan, maitekiro tratatu zuelako. Estatu honetako 11 milioi lagunek bitan izan genuen, Aznar eta Gonzalezekin, aparailu madarikatu eta tentagarri horren indarraren froga.

Oraindino telebistarekiko harremana zertan eta zertarako ez dakite gure politikariek ez baitute Maquiavelo irakurri. Ikasiko dute. Kolpeka, porrotaz eta gu, lekuko, jasale, martir, konplize eta «voyeur» izango gaituzte.□